

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی ، گروه مردم شناسی
پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: مردم شناسی

عنوان :

تحلیل های مردم شناختی از آیین ها و مراسم زرتشتیان شهر تفت

استاد راهنما

دکتر محمد همایون سپهر

استاد مشاور

دکتر محمد صادق فرید

پژوهشگر

زهرا دهقانی

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم به

هرآن کس که مرا آموخت

و تقدیم به

هر آنکس که مرا در آموختن یاری کرد.

سیاسگزاری

سرسبزتری ولطیف ترین سپاس ،ستایش به درگاه خداوند
مهربان است که فرصت زدودن جهالت ورسیدن به سپیده دم
معرفت را بر بنده عطا فرمود وتشکر از جناب آقای دکتر
محمد همایون سپهر که با راهنمایی های خود پژوهش حاضر
را پربار ساختند .همچنین تشکر صمیمانه از جناب آقای دکتر
محمد صادق فرید که نکات کلیدی را در پژوهش حاضر یاد
آور شدند و تمامی اساتیدی که در محضر آنها علم وادب
آموختم و تقدیر از تمامی آشنایان و یاری دهندگان دلسوز

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب **زهرا دهقانی** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۶۴۹۷۱۰۰۰ در رشته مردم شناسی در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۳ از پایان نامه خود تحت عنوان " تحلیل های مردم شناختی از آیین ها و مراسم زرتشتیان شهرتفت" با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و ...) استفاده نموده ام ، مطابق رویه های موجود ، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
- ۲- این پایان نامه قبلا برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم ، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود ، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت .

نام و نام خانوادگی : زهرا دهقانی

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۳

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم زهرا دهقانی پایان نامه خود را
دفاع نموده و با نمره ۱۸ بحروف هجده و با درجه عالی مورد
تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده: روانشناسی و علوم اجتماعی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است) نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۵۱۰۹۰۱۰۱۶
عنوان پایان نامه: تحلیل های مردم شناختی از آیین ها و مراسم زرتشتیان شهر تفت		
نام و نام خانوادگی دانشجو: زهرا دهقانی	تاریخ شروع پایان نامه: ۹۰/۱/۲۰	تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۰/۱۱/۳
شماره دانشجویی: ۸۸۰۶۴۹۷۱۰۰۰		
رشته تحصیلی: علوم اجتماعی - مردم شناسی		
استاد / استادان راهنما: دکتر محمد همایون سپهر		
استاد / استادان مشاور: دکتر محمد صادق فرید		
آدرس: یزد - تفت - کوی آزادی - خ امام خمینی - پ ۳		
تلفن: ۰۹۱۰۳۰۹۳۰۵۵		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>آداب و رسوم ایرانیان امروز ریشه در آداب و رسوم اجداد ما دارد. بسیاری از این آداب قبل از اسلام اجرا می شده و هنوز هم با وجود تغییرات خاصی که داشته اند به حیات خود ادامه داده اند و کارکردهای مختلفی در جامعه دارند. اگرچه بسیاری از این مراسم در زندگی مسلمانان وجود دارد ولی شکل اصیل تر آن در میان زرتشتیان دیده می شود. گروهی از این زرتشتیان که در عقاید و رسوم خود بسیار پایبند هستند در شهر تفت از توابع استان یزد زندگی می کنند. مسئله اصلی این رساله بررسی آداب و رسوم مختلف این گروه و کشف مسائل جدید در مورد آن از دید مردم شناسی می باشد و هدف آن دسته بندی رسوم از لحاظ مسرت بخشی، دینی، آیینی و عزاداری است. کار حاصله از دو روش کتابخانه ای و بررسی میدانی بدست آمده است و محقق در محل تحقیق به صورت مشاهده و مصاحبه به جواب سوالات مطرح شده رسیده است یافته های تحقیق با توجه به منابع کتابخانه ای و توضیحات اساتید محترم تحلیل مردم شناختی شده است و نتیجه حاصله آنکه در بسیاری از رسوم ریشه های باقی مانده از زندگی کشاورزی وجود دارد و بسیاری از آنها به منظور تداوم جامعه کشاورز و سنت های باقی آن بوده است و آنچه کاملاً مشخص است این که در جامعه ایرانی تمامی مراسم سفره ها و جشن های زرتشتیان مربوط به آیین های باروری، برداشت محصول، کشت مزارع و میوه ها است و تمامی مراسم به خصوص سفره ها پشتوانه سنتی و اعتقادی در جهت تداوم کشت و باروری است.</p> <p>کلید واژه ها شامل: آداب، رسوم، زرتشت، زرتشتیان و تفت است.</p>		

نام دانشگاه مناسب است تاریخ و امضا:

مناسب نیست

- ۲۴ ..... ۵-۱-۲-جاذبه های طبیعی
- ۲۵ ..... ۶-۱-۲- کشاورزی ، دامداری و صنعت
- ۲۶ ..... ۱-مطالعات نظری(بخش دوم)
- ۲۶ ..... ۷-۱-۲- پیشینه شکل گیری دین زرتشت
- ۲۶ ..... ۷-۱-۲- ۱-پیدایش زرتشت
- ۲۸ ..... ۲-۷-۱-۲- ادیان قبل از زرتشت وارتباط آنها بااین دین
- ۳۱ ..... ۷-۱-۲- ۳-کتاب مقدس زرتشتیان
- ۳۴ ..... ۷-۱-۲- ۴-خرد اندیشی درفلسفه و آئین زرتشت
- ۳۷ ..... ۷-۱-۲- ۵-تغییرات دین زرتشت درعهد ساسانی
- ۳۸ ..... ۸-۱-۲- ۸-آداب و مراسم
- ۴۱ ..... ۸-۱-۱- ۱-مراسم مذهبی
- ۴۱ ..... ۸-۱-۲- ۱-۱-مراسم گهنبار
- ۴۱ ..... ۸-۱-۲- ۲-۱-واج یشت گاهنبار
- ۴۲ ..... ۸-۱-۲- ۳-۱-گاهنبار میدیوزرم
- ۴۲ ..... ۸-۱-۲- ۴-۱-گاهنبار میدیوشهم گاه
- ۴۳ ..... ۸-۱-۲- ۵-۱-گاهنبار پیته شهیم گاه
- ۴۳ ..... ۸-۱-۲- ۶-۱-گاهنبار ایا ثرم گاه
- ۴۴ ..... ۸-۱-۲- ۷-۱-گاهنبار میدیاریم گاه
- ۴۴ ..... ۸-۱-۲- ۸-۱-گاهنبار همس پت میدیم گاه
- ۴۶ ..... ۸-۱-۲- ۹-۱-نیایش گاه های زرتشتیان
- ۴۸ ..... ۸-۱-۲- ۱۰-۱-پیر هریشت
- ۴۸ ..... ۸-۱-۲- ۱۱-۱-مراسم نیایش گاه ستی پیر
- ۴۹ ..... ۸-۱-۲- ۱۲-۱-مراسم نیایش گاه پیر سبز (چک چک)

۵۱	..... مراسم پیر نارستانه ۱۳-۱-۸-۱-۲
۵۲	..... مراسم پیر بانو ۱۴-۱-۸-۱-۲
۵۳	..... مراسم پیر نارکی ۱۵-۱-۸-۱-۲
۵۴	..... جشن در آیین زرتشت ۲-۸-۱-۲
۵۵	..... جشن فروردینگان ۱-۲-۸-۱-۲
۵۵	..... جشن اردیبهشتگان ۲-۲-۸-۱-۲
۵۶	..... جشن خوردادگان ۳-۲-۸-۱-۲
۵۶	..... جشن تیرگان ۴-۲-۸-۱-۲
۵۸	..... جشن امردادگان ۵-۲-۸-۱-۲
۵۸	..... جشن شهریورگان ۶-۲-۸-۱-۲
۵۸	..... جشن مهرگان ۷-۲-۸-۱-۲
۶۱	..... جشن آبان گان ۸-۲-۸-۱-۲
۶۲	..... جشن آذرگان ۹-۲-۸-۱-۲
۶۲	..... جشن دیگان ۱۰-۲-۸-۱-۲
۶۲	..... جشن بهمنگان ۱۱-۲-۸-۱-۲
۶۳	..... جشن اسفندگان ۱۲-۲-۸-۱-۲
۶۴	..... آیین زناشویی زرتشتیان ۳-۸-۱-۲
۶۵	..... خواستگاری ۱- ۳-۸-۱-۲
۶۶	..... نامزدی ۲- ۳-۸-۱-۲
۶۷	..... گواه گیری ۳- ۳-۸-۱-۲
۶۹	..... خانبدان ۴- ۳-۸-۱-۲
۷۰	..... جشن عروسی ۵- ۳-۸-۱-۲
۷۳	..... پاتختی ۶- ۳-۸-۱-۲

۷۵	..... جشن های متفرقه ۴-۸-۱-۲
۷۵	..... جشن سده ۱-۸-۱-۲
۷۷	..... مراسم شب چله ۲-۸-۱-۲
۷۸	..... شیوه ی برگزاری نوروز در بین زرتشتیان ۵-۸-۱-۲
۸۰	..... نیایش روز اورمزد و فروردین ۱-۵-۸-۱-۲
۸۰	..... دید و بازدید نوروزی ۲-۵-۸-۱-۲
۸۱	..... سیزده ی نوروز ۳-۵-۸-۱-۲
۸۲	..... آیین های کفن و دفن ۶-۸-۱-۲
۸۲	..... پُرسه همگانی ۱-۶-۸-۱-۲
۸۳	..... مراسم در گذشتگان زرتشتی ۲-۶-۸-۱-۲
۸۵	..... رسم خاک سپاری ۳-۶-۸-۱-۲
۸۶	..... مراسم روز سوم ۴-۶-۸-۱-۲
۸۷	..... مراسم روز چهارم ۶-۶-۸-۱-۲
۸۸	..... پُرسه همگانی ۷-۶-۸-۱-۲
۸۹	..... چارچوب نظری ۲-۲
۹۰	..... نظریه کارکردگرایی ساختی (فونکسیو نالیسم ساختی) ۱-۲-۲
۹۱	..... نظریه کنش متقابل نمادین ۲-۲-۲
۹۱	..... تفسیرگرایی گیلفورد گیرتز ۳-۲-۲
	فصل سوم: تجزیه و تحلیل داده های تحقیق
۹۴	..... مقدمه
۹۵	..... تحلیل مراسم گهنبار ۱-۳
۹۵	..... نوع گهنبارها ۱-۱-۳
۹۶	..... گهنبار لرکی ۲-۱-۳

۹۸..... ۳-۱-۳- گهنبار نانی

۹۸..... ۳-۱-۴- گهنبار گوشتی

۱۰۲..... ۳-۱-۵- خیرات و داد و دهش در گهنبار

۱۰۴..... ۳-۱-۶- شرکت کنندگان در گهنبار

۱۰۵..... ۳-۱-۷- جایگاه مراسم دینی گهنبار

۱۰۶..... ۳-۱-۸- سفره ی مراسم دینی

فصل چهارم: نتیجه گیری

۱۱۰..... مقدمه

۱۱۱..... ۴-۱- نتیجه گیری

۱۱۵..... فهرست منابع و مآخذ

چکیده انگلیسی

فهرست شکلها

عنوان	صفحه
عکس شماره ۱-۱- نقشه استان یزد(شهرستان تفت در جنوب غربی یزد).....	۱۱
عکس شماره ۱-۲: دورنمایی از شهر تفت	۱۹
عکس شماره ۲-۲: انواع پوشاک هندی رایج شده بین زنان شهرتفت	۲۰
عکس شماره ۲-۳: نمایی از محله سکونت زرتشتیان در تفت(باغ خندان).....	۲۱
عکس شماره ۲-۴: نمای بیرونی آتشکده در تفت	۲۳
عکس شماره ۲-۵: زنی زرتشتی بالباس سنتی در کنار آتشجای	۲۴
عکس شماره ۲-۶: دخمه زرتشتیان در روستای چم تفت	۲۴
عکس شماره ۲-۷: نمای نیایشگاه پیر سبز.....	۵۱
عکس شماره ۲-۸: داخل نیایشگاه پیرنارستانه.....	۵۲
عکس شماره ۳-۱: مواد سفره گهنبار(گوشتی)و گل سفید پاشیده شده بر زمین	۹۹
عکس شماره ۳-۲: موبد زرتشتی در حال دعاخوانی و مرد در حال بستن کشتی	۱۰۰
عکس شماره ۳-۳: پخش لرک در میان شرکت کنندگان.....	۱۰۴
عکس شماره ۳-۴: تقسیم میوه و غذاها بین شرکت کنندگان.....	۱۰۴
عکس شماره ۳-۵: موبد در حال دعا.....	۱۰۵
عکس شماره ۳-۶: پخت غذای گهنبار توسط بانوان زرتشتی	۱۰۵
عکس شماره ۳-۷: مواد آیینی در سفره.....	۱۰۸

چکیده

آداب و رسوم ایرانیان امروز ریشه در آداب و رسوم اجداد ما دارد. بسیاری از این آداب قبل از اسلام اجرا می شده و هنوز هم با وجود تغییرات خاصی که داشته اند به حیات خود ادامه داده اند و کارکردهای مختلفی در جامعه دارند. اگرچه بسیاری از این مراسم در زندگی مسلمانان وجود دارد ولی شکل اصیل تر آن در میان زرتشتیان دیده می شود. گروهی از این زرتشتیان که در عقاید و رسوم خود بسیار پایبند هستند در شهر تفت از توابع استان یزد زندگی می کنند. مسئله اصلی این رساله بررسی آداب و رسوم مختلف این گروه و کشف مسائل جدید در مورد آن از دید مردم شناسی می باشد و هدف آن دسته بندی رسوم از لحاظ مسرت بخشی، دینی، آیینی و عزاداری است. کار حاصله از دو روش کتابخانه ای و بررسی میدانی بدست آمده است و محقق در محل تحقیق به صورت مشاهده و مصاحبه به جواب سوالات مطرح شده رسیده است یافته های تحقیق با توجه به منابع کتابخانه ای و توضیحات اساتید محترم تحلیل مردم شناختی شده است و نتیجه حاصله آنکه در بسیاری از رسوم ریشه های باقی مانده از زندگی کشاورزی وجود دارد و بسیاری از آنها به منظور تداوم جامعه کشاورز و سنت های بقای آن بوده است و آنچه کاملا مشخص است این که در جامعه ایرانی تمامی مراسم سفره ها و جشن های زرتشتیان مربوط به آیین های باروری، برداشت محصول، کشت مزارع و میوه ها است و تمامی مراسم به خصوص سفره ها پشتوانه سنتی و اعتقادی در جهت تداوم کشت و باروری است.

کلید واژه ها شامل: آداب، رسوم، زرتشت، زرتشتیان و تفت است

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

آداب و رسوم سنتی ایرانیان که از زمان های گذشته که از سوی اقوام گوناگون در این سرزمین به تدریج شکل گرفته و بخشی از فرهنگ کنونی ملت ایران را به جود آورده است ، از شمار زیباترین رفتار های گروهی انسان ها در جهان است (رضی، ۱۳۸۰، ص ۲۷).

یکی از انگیزه های اصلی پایداری فرهنگ و تمدن ایران و علت پویایی آن ، هماهنگی با رشته های مختلف است. ایرانیان مانند برخی از اقوام باستانی جهان، تنها در یک رشته سرآمد دیگران نبوده اند، بلکه در میدان های هنر، ادب، دانش ، نوآوری و سایر علوم و فنون در تاریخ پر افتخار خویش بی همتا بوده اند. از خط و معماری و ادبیات و علوم گرفته تا هنرهای دستی، قالی بافی، آشپزی و آداب و رسوم ملی و دینی و چگونگی معاشرت و گذشت و از خود گذشتگی، که همواره ایران و ایرانی را در تاریخ و تمدن جهان، به درستی نام آور و پیراوازه و سربلند شناسانده است (آبادانی، ۱۳۶۹، ص ۶۸).

پژوهش در میراث فرهنگی و آداب و رسوم اقوام گوناگون ایران از این رو برای هر ایرانی با ارزش است که آشنا شدن با یادگارهای سنتی این کشور کهن دانش و بینش وی را نسبت به پایه ها و ژرفاهای فرهنگ نیاکان خود افزایش می دهد و نیز چگونگی نگرش آنان به جهان هستی و شیوه ی زندگی فردی و اجتماعی ایرانیان باستان را به نسل های کنونی ایران زمین یاد آور می شود (همان، ص ۴۰).

آنگاه هر ایرانی با این شناخت نو و آگاهی و بینش نو می تواند پایه های آرمانی خود را بر ارزش های فرهنگی و انسانی نیاکان خود استوار سازد.

لازم به ذکر است که بسیاری از سنت ها و آیین های مردم ایران یادگاری از گذشته های دور این کشور است و بی گمان پیروان زرتشت سهم بیشتری در شکوفایی و گسترش ویژگی های فرهنگ ایرانی داشته اند و برای رسیدن به آسایش و آرامش در زندگی و بهره مندی از جلوه های مهم شادی و هنر آیین های را در هر زمان به فرهنگ پیشین خود افزوده اند (ایزد پناه، ۱۳۸۱، ص ۲۳).

مغز و هسته درونی دین را اسطوره ها و قوانین اخلاقی به وجود نمی آورند مغز و هسته دین در آئین ها و مراسم دینی نهاده است یعنی در آن کردارهای نمادینی که پیام دینی را تبیین می کنند. این پیام در دین زرتشتی وعده و بشارت جاودانگی است (دانشنامه آزاد ویکی پدیا).

در همه ادیان مراحل مهم یا نقطه عطف های بزرگ زندگی دارای مفهوم و اهمیت دینی است و با برگزاری مراسم و آئین های ویژه ای تقدیس می شود در دین زرتشتی نیز آئین های خاصی برای تولد، بلوغ، ازدواج و مرگ که چهار لحظه در زندگی آدمی است که همیشه و در همه جا سزاوار تقدیس دینی است وجود دارد (همان). در این رساله سعی شده است تا آداب و مراسم زرتشتیان در محدوده شهر تفت مورد بررسی قرار گیرد و تا حد امکان در مورد مراسمی که هنوز وجود دارند و اجرا می شوند تحلیل های مردم شناختی انجام گیرد.

۱-۱- بیان مسئله

زندگی انسان ها، حرکت در بستر پرفراز و فرود تاریخ در هر زمان است، به همین دلیل هیچ فردی نمی تواند در هیچ زمانی بی نیاز از ارزش های فرهنگی گذشته خود باشد. گنجینه ای پر بار از دانش، اخلاق، آداب و رسوم، تلاش برای زندگی کردن با افتخار و سرشار از تجربه های تلخ و شیرین در زندگی گذشتگان، که به نوبه خود پشتوانه ارزشمندی برای سامان بخشیدن به زندگی نسل های کنونی و آینده است.

هر ایرانی با آشنایی به تلاش و کوششی که گذشتگان برای پاسداری از فرهنگ شکوهمند این سرزمین کرده اند و این که چگونه برای نگهداری و پویایی این فرهنگ، چه فشارها و رنج هایی را تحمل نموده اند، بهتر و استوارتر می تواند آینده درخشان خود را بر پایه ارزش های فرهنگی ایران پی ریزی کند، و در برابر یورش فرهنگی بیگانگان ایستادگی نماید و سرسازش فرود نیاورد. در این صورت است که هر ایرانی از روی خرد و آگاهی به جلوه های شکوهمند فرهنگی خود افتخار خواهد کرد.

زرتشتیان به عنوان جمعی از ملت بزرگ ایران در کنار پیروان ادیان دیگر به دلیل این که زمان طولانی تری در این سرزمین زندگی کرده اند بار بیشتری از فرهنگ کهن و ارزشمند این مرز و بوم را در طول تاریخ به دوش کشیده و با سربلندی و افتخار به امروز رسانده اند (سایت انجمن زرتشتیان).

گر چه هم اکنون زرتشتیان ایران به غیر از استان یزد، در شهرهای تهران، کرمان، اصفهان، شیراز، زاهدان، کرج و اهواز و برخی شهرهای دیگر ساکن اند اما زرتشتیان یزد به دلیل شرایط ویژه جغرافیایی و اقلیمی، سهم بیشتری در نگهداری آداب و رسوم نیاکان خود و پاسداری از ارزش های فرهنگی آن دارند. زرتشتیان یزد هم اکنون غیر از سکونت در مرکز شهر در برخی از محله ها و بخش های شهرستان تفت و روستاهایی از شهرستان اردکان و میبد زندگی می کنند.

زرتشتیان از آغاز زندگی خود در شهر یزد، در پی به دست آوردن آب از دل کویر، در دایر کردن کاریز ها همواره تلاش کرده اند و با انتخاب پیشه کشاورزی، آبادانی و سرسبزی را در جای جای شهر خود گسترش داده اند (دهقانیان، ۱۳۸۷، ص ۵۴).

هر چند بسیاری از فرزندان آن ها اکنون به مناسبت شرایط جدید زندگی شهرنشینی در شغل های دیگر غیر از کشاورزی فعالیت دارند ولی آنان به طبیعت و کشاورزی عشق می ورزند و به زادگاه خود دلبستگی فراوان دارند به گونه ای که اگر در هر جای ایران ساکن باشند برای برپاداشتن جشن ها و آداب و رسوم سنتی به شهر و روستای نیاکان خود به یزد می آیند و مراسم سنتی و دینی خویش را با شکوهی ویژه برگزار می کنند.

زرتشتیان ساکن در استان های دیگر، خانواده هایی هستند که در دهه ها و سده های گذشته از یزد و کرمان برای بهره گیری از زندگی بهتر و درآمد بیشتر به این شهرها مهاجرت کرده اند اما در آن جا ها با ایجاد مراکز فرهنگی و اجتماعی، و آتشکده ها، مراسم دینی و سنتی خود را همچنان بر پا می دارند. نگارنده با توجه به مراسمی که زرتشتیان ساکن در شهر تفت در طول سال اجرا می کنند سعی کرده که آنها را به صورت مسئله ای برای پژوهش درآورد و مسئله اساسی پژوهش شناخت مراسم مختلف زرتشتیان به طور کلی و تحلیل مردمشناختی مراسم گهنبار زرتشتیان شهر تفت و بررسی پیدایی ریشه های اصلی آنها و کارکردها و نمادهای شکل گرفته در این رسماست.

۱-۲ هدف های تحقیق

هدف علم مردم شناسی مشاهده جوامع و شناخت وقایع اجتماعی در جامعه مورد نظر است (عسگری، ۱۳۷۳، ص ۲۷).

به طور کلی افراد زرتشتی شهر تفت در طول یکسال شمسی مراسم بسیاری دارند از جمله مراسم مذهبی، جشن های مختلف، اعیاد خاص، سفره های خانگی و باورهای فرهنگی مخصوص به خودشان که ریشه های عمیقی در فرهنگ تاریخی ایران دارد. بنابراین هدف نگارنده بررسی این مراسم به صورت کلی و از طریق منابع کتابخانه ای بوده و سپس این مراسم را به صورت جزئی به دو قسمت مراسم شاد و فرح بخش و مراسم عزاداری که مربوط به آیین کفن و دفن است تقسیم کرده و آنها را بررسی کرده است و کار میدانی خود را به تحلیل گهنبارها به عنوان رسمی شاد و در عین حال مذهبی اختصاص داده است بنابراین اهداف تحقیق به این صورت خلاصه می شود.

اهداف کلی: تحلیل های مردم شناختی از آیین ها و مراسم زرتشتیان شهر تفت (بررسی موردی گهنبار)

اهداف جزئی: - جایگاه اجرای گهنبار در شهر تفت کجاست.

-سفره مراسم گهنبار چگونه چیده می شود .

-نمادهای سفره گهنبار چیست.

-انواع گهنبار چگونه است .

-چه کسانی در گهنبار شرکت می کنند.

-دادودش در گهنبار چگونه است .

- کارکردهای گهنبار در زندگی زرتشتیان چیست.

۱-۳ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن

آداب و رسوم هر ملتی گنجینه پر ارزشی است از فرهنگ و هنر و اخلاق مردم یک مرز و بوم که به مرور زمان شکل یافته و پس از گذر از فراز و فرودهای گذشته های دور، امروز به دست آن قوم رسیده است. این گنجینه چنان چه به درستی از نسلی به نسل دیگر نرسد از بین خواهد رفت. یا این که در برابر هجوم فرهنگ های بیگانه، دستخوش دگرگونی های جبران ناپذیر خواهد شد.

فرهنگ درخشان و پر آوازه ایران زمین نیز که تداوم فرهنگ پربار و دیرینه این سرزمین کهن سال است. گنجینه ای از هنر، آداب، رفتار، سنت ها و به طور کلی دانش و بینش نیاکان فرزانه ما است که از زمان های دور تاکنون به تدریج فراهم گشته است.

دین و آئین زرتشت، که برخاسته از درون فرهنگ دیرینه این قوم است در شکل گیری سنت ها و آداب و رسوم ایرانی نقش برجسته ای داشته است.

از زمانی که آشو زرتشت، پیامبر ایرانی، ایرانیان را به یکتاپرستی فرا خواند، پایه های اخلاق درست انسانی در آداب و رسوم و سنت های مردم، بنیان گذاشته شد و پس از آن با این که ابزار آموزش پیشرفته فراهم نبود، باورهای اخلاقی، ارزش های نیک اجتماعی، آداب و رسوم سنتی، ملی و دینی در فرهنگ مردم ایران گسترده شد و تداومی جاودانه یافت. به هر حال زرتشت در محیطی ظهور کرد که پرستش پدیده ها و عناصر طبیعی و خدایان متعدد وجود داشت به طوری که هر قبیله خدای حامی خود را داشت و گاه در هر دین خدایان در برابر یکدیگر قرار می گرفتند. (رضی، ۱۳۸۲، ص ۳۱)

زرتشت در آن روزگار آداب و مراسم مذهبی کهن را که ریشه های استوار میان مردم داشت ولی زندگی اجتماعی آنانرا به مخاطره می انداخت از میان برداشت مثلا مراسم قربانی و نوشیدن هر نوع شربت سکر آوری را به هنگام مراسم مذهبی منع کرد و در عوض بسیاری از مراسمی که دارای جنبه های مثبت در جامعه کشاورز و دامدار ایرانیان بود را بنیان گذاشت یا تحکیم نمود.

(سروشیان، ۱۳۳۵، ص ۲۷)

به هر حال دین ایران باستان ریشه های عمیقی دارد که تنها منبع آگاهی از آن آداب و رسوم زرتشتیان است زیرا آداب و رسوم آنها بازمانده اصلی آداب و رسوم گذشته سرزمین ایران می باشد که برای